

УДК 657.1

Дорош Олена

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКА БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Dorosh Olena

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

RECOGNITION AND VALUATION OF BIOLOGICAL ASSETS IN ACCOUNTING AND REPORTING

Однією з пріоритетних функцій держави є створення сприятливого економічного середовища у сільському господарстві. Сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку економіки України і перш за все, у забезпеченні населення продуктами харчування. Сільське господарство є особливою сферою виробничої діяльності, оскільки в процесі виготовлення готової продукції, поряд з фінансовими, матеріально-технічними та трудовими ресурсами, використовуються ще й природні ресурси: земля та живі організми. Порядок обліку і аналізу наявності та руху таких ресурсів досить складний, адже вони постійно змінюються — рослини проходять певні фази розвитку, тварини набирають вагу, набувають вікової зрілості і т. ін. Процес якісних і кількісних змін таких активів отримав назву біологічних перетворень.

Одне з фундаментальних завдань обліку, з яким стикається кожне підприємство при розробці своєї стратегії, це ідентифікація та визнання в обліку активів підприємства. Умови визнання біологічних активів в обліку вітчизняних підприємств аналогічні принципам міжнародних стандартів фінансової звітності та загалом ідентичні умовам визнання будь-яких інших матеріальних активів. Біологічні активи можуть бути визнані у бухгалтерському обліку підприємства, яке здійснює сільськогосподарську діяльність, за одночасного виконання таких умов (критерій визнання): 1) підприємство контролює цей актив у результаті минулих подій; 2) існує ймовірність, що підприємство отримає у майбутньому економічні вигоди від активу у вигляді сільськогосподарської продукції та інших надходжень; 3) оцінку даного активу за справедливою вартістю чи собівартістю можна визначити з достатнім ступенем надійності [1]. Це три основні умови визнання біологічних активів при постановці їх на облік та відображенні у фінансовій звітності. Критерії визнання біологічних активів взаємопов'язані: способи формування поголів'я тварин та майбутні економічні вигоди, які підприємство може отримати від використання біологічних активів, впливають на їхню оцінку при прийнятті до обліку. Крім розглянутих вище правил визнання, що є загальними для всіх активів, МСБО (IAS) встановлює додаткові критерії для визнання тварин або рослин як біологічні активи: - використання для отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів; - рослини або тварини повинні бути живими та придатними для подальшої трансформації; - зміни в їх стані повинні бути керованими, тобто призводити до здійснення певної діяльності; - підприємством не передбачається наступний перепродаж; - повинна існувати основа для оцінки змін, що відбуваються в стані тварин і рослин. У міжнародних стандартах фінансової звітності питанню оцінки активів підприємства надається особлива значимість. Оцінка – це процес визначення грошових величин, у яких елементи фінансової звітності повинні визнаватись і відображатись у балансі та звіті про фінансові результати. І тому потрібно вибрати конкретний метод. У міжнародних стандартах фінансової звітності різною мірою та в різній комбінації використовується ряд різних методів, до яких відносяться такі:

1. Фактична собівартість придбання – активи враховуються за сумою сплачених коштів чи їх еквівалентів чи за справедливої вартості зустрічного подання за їх придбання.

2. Поточна (відновна) вартість – активи відображаються за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка має бути сплачена у разі придбання таких самих чи аналогічних активів зараз.

3. Можлива вартість продажу (виконання) – активи відображаються за сумою коштів чи їх еквівалентів, яка у даний час може бути виручена від продажу активу за нормальних умов.

4. Чиста вартість продажу (вартість погашення) – активи відображаються за сумою, яка може бути отримана від продажу активу під час здійснення угоди між добре обізнаними, бажаючими її здійснити сторонами без врахування витрат на вибуття, тобто торгових витрат.

5. Дисконтована вартість – активи відображаються у поточної оцінці дисконтованої вартості майбутніх чистих надходжень коштів під час нормальної діяльності. Складність оцінки біологічних активів пов'язана з тим, що сільськогосподарська діяльність значною мірою залежить від агрокліматичних умов діяльності підприємства та його територіальної віддаленості від ринків збуту. Особливо гостро дана проблема стоїть при оцінці біологічних активів тривалого користування, оскільки їх фактична вартість формується тривалий час у ринкових умовах, що постійно змінюються. Крім того, вартість таких об'єктів як багаторічні насадження та продуктивна худоба значно варіює залежно від зони та місця їх розташування. Також слід зазначити, що з часом первісна вартість тварин та рослин відхиляється від вартості аналогічних фізіологічно молодих та більш продуктивних біологічних активів.

Без ефективної організації обліку ДБА та продукції сільського господарства передусім не вдається досягти таких важливих завдань, як підвищення ефективності виробництва та збільшення прибутку, що в умовах ринку має велике значення. На сьогодні законодавчо-нормативна база стає застарілою та потребує певних коригувань як у міжнародному так і національному просторі. Особливо гостро це стосується питань вибору методу оцінки ДБА, від якого певною мірою залежить фінансовий результат діяльності. Класифікаційні ознаки ДБА є незмінними та співпадають в усіх запроваджених стандартах їх обліку, натомість існує кілька методів оцінки активів, які, зважаючи на стрімкий розвиток економіки та ринкових відносин, втрачають свою актуальність та точність у визначенні. Саме сюди слід спрямувати свої зусилля професійним бухгалтерам з метою розробки більш сучасних технологій оцінки.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 41 «Сільське господарство». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (дата звернення: 03.12.2022).
2. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство*, 2021. №25 (дата звернення 03.12.2022).
3. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством *Агросвіт, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, ТОВ ДКС Центр*, 2021. №7-8. С.79-84 (дата звернення 03.12.2022).
4. Ратинський В.В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми, *Інформаційно-аналітичний наукометричний журнал «Економіка. Фінанси. Право»*, 2021. № 4/1. С.17-21.(дата звернення 03.12.2022).